

БЪЛГАРСКА НАРОДНА БАНКА

ПРЕГЛЕД НА ЕМИСИОННО-КАСОВАТА ДЕЙНОСТ НА БНБ ЯНУАРИ – МАРТ 2020 г.

Съдържание

I. Пари в обращение (банкноти и монети извън касите на БНБ)	3
1. Динамика на парите в обращение	3
2. Динамика и купюрен строеж на банкнотите и монетите в обращение	4
II. Неистински и преправени банкноти и разменни монети	7
III. Незгодни банкноти и разменни монети	8

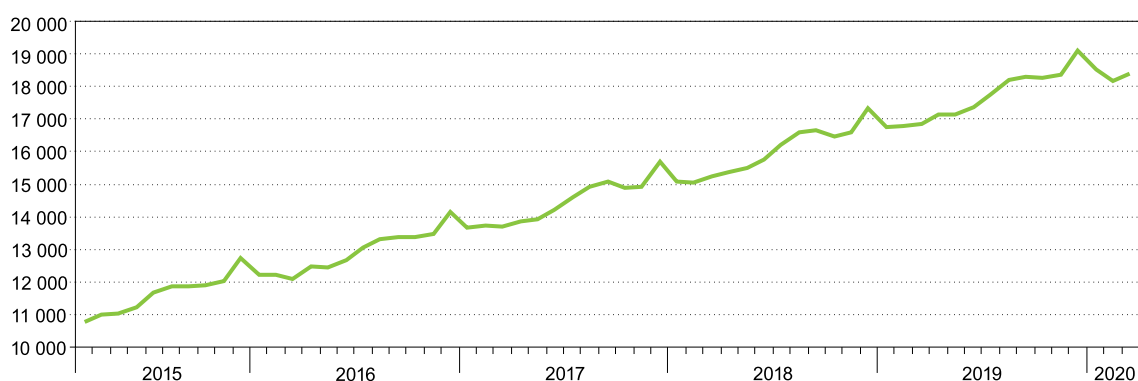
I. Пари в обращение (банкноти и монети извън касите на БНБ)

1. Динамика на парите в обращение

В края на март 2020 г. парите в обращение¹ достигнаха 18 383.2 млн. лв. За едногодишен период (спрямо края на март 2019 г.) те нараснаха с 9.06%, или с 1527.3 млн. лв. През предходния едногодишен период (март 2018 г. – март 2019 г.) нарастването беше по-високо както в абсолютна стойност (1608.5 млн. лв.), така и в процентно отношение (10.55%).

Пари в обращение (март 2015 г. – март 2020 г.)

(млн. лв.)

Източник: БНБ.

През първото тримесечие на 2020 г. динамиката на парите в обращение следваше очертаната през годините сезонност. За този период от годината е характерен отрицателен емисионен резултат, намиращ израз в намаление на парите в обращение спрямо края на предходната година.

Пари в обращение

(млн. лв.)

	31 март 2019 г.	31 декември 2019 г.	31 март 2020 г.
Пари в обращение – общо, в т.ч.	16 855.9	19 104.9	18 383.2
Банкноти	16 423.4	18 637.3	17 916.9
Разменни монети	424.7	459.7	464.8
Възпоменателни монети	7.8	7.9	1.5

Източник: БНБ.

През януари – март 2020 г. парите в обращение намаляха със 721.8 млн. лв., или с 3.78% в сравнение с края на 2019 г. Намалението им е с 1.07 процентни пункта по-голямо от отчетеното за същия период на 2019 г. В рамките на разглеждания период, през март беше отчетено месечно увеличение на парите в обращение с 1.14%, което не беше достатъчно да компенсира намалението, реализирано през януари и февруари.

¹ В т.ч.: банкноти и разменни монети, емисии след 5 юли 1999 г., вкл. изтеглените от обращение без краен срок на обмяна, и възпоменателни монети, емисии след 5 юли 1999 г., вкл. изтеглените от обращение с ненастъпил краен срок на обмяна.

В края на март 2020 г. делът на банкнотите в общата стойност на парите в обращение е 97.46%, като през първото тримесечие на годината той се е понижил с 0.09 процентни пункта спрямо края на декември 2019 г.

На основание чл. 25 от ЗБНБ на 20 март 2020 г. Българската народна банка пусна в обращение като законно платежно средство банкнота с номинална стойност 20 лева, емисия 2020 г. Общият дизайн и основните елементи на банкнотите от новата серия се запазват без съществени изменения спрямо банкнотите, които са в обращение. Промените са свързани с въвеждането на нови защитни елементи.

Средната по стойност банкнота в обращение в края на март 2020 г. е 37.60 лв., което представлява увеличение с 0.66 лв. спрямо края на 2019 г. За едногодишен период стойността ѝ се е повишила с 1.19 лв., или с 3.26% вследствие на по-високите темпове на нарастване в паричното обращение на броя на банкнотите от 50 и 100 лева в сравнение с останалите номинали.

Към 31 март 2020 г. делът на разменните монети в стойността на парите в обращение е 2.53%, като през първото тримесечие той е нараснал с 0.12 процентни пункта спрямо края на 2019 г.

Средната по стойност разменна монета в обращение в края на март 2020 г. е 0.18 лв. и се запазва без промяна спрямо края на 2019 г. За едногодишен период стойността ѝ се е повишила с 0.01 лв. В резултат от продължаващото навлизане в паричното обращение на монетата с номинална стойност 2 лева.

В края на март 2020 г. делът на възпоменателните монети в общата стойност на парите в обращение е 0.01% и намалява с 0.04 процентни пункта спрямо края на 2019 г. Намалението е резултат от провежданата политика на БНБ на поетапно изваждане от обращение на възпоменателните монети, емисии след 5 юли 1999 г. С Решение № 27 от 31 януари 2020 г. на УС на БНБ от обращение бяха извадени възпоменателните монети, емитирани през 2014 г., които престанаха да бъдат законно платежно средство от 10 февруари 2020 г. След тази дата емитираните през 2014 г. възпоменателни монети ще се обменят на касите на БНБ по номинална стойност, без ограничение на количеството, без такса и със срок на обмяна до 31 декември 2021 г.

В изпълнение на приетата от Управителния съвет на БНБ „Програма за отсичане на възпоменателни монети и отпечатване на възпоменателни банкноти за 2020 година“ и на основание чл. 25 ал. 1 от Закона за Българската народна банка (БНБ) през първото тримесечие на годината БНБ пусна в обращение медна възпоменателна монета с номинална стойност 2 лева на тема „125 години от рождението на Гео Милев“ от серията „Български творци“ и сребърна възпоменателна монета с номинална стойност 10 лева на тема „Кукери“ от серията „Български традиции и обичаи“.

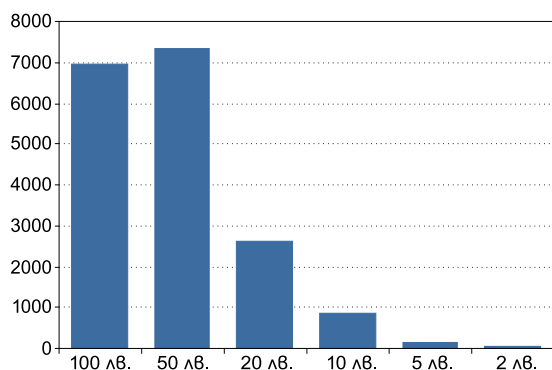
2. Динамика и купюрен строеж на банкнотите и монетите в обращение

В края на март 2020 г. в обращение са 476.4 млн. броя банкноти, които са с 28.0 млн. броя, или с 5.55% по-малко в сравнение с края на 2019 г. За същия период общата им стойност намаля с 3.87% (720.4 млн. лв.), достигайки към 31 март 17 916.9 млн. лв.

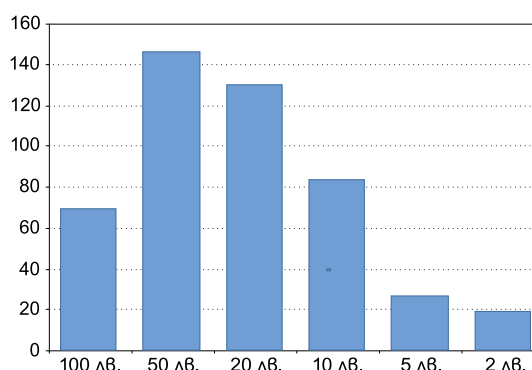
С най-голям дял (30.79%) в общия брой на банкнотите в обращение в края на първото тримесечие на 2020 г. е банкнотата с номинал 50 лева, като към 31 март в обращение са 146.7 млн. броя банкноти с този номинал. С най-малък дял (3.94%) е броят на банкноти от 2 лева.

Структура на банкнотите в обращение към 31 март 2020 г.

(по стойност, млн. лв.)

(по брой, млн. бр.)

Източник: БНБ.

Спрямо края на 2019 г. в структурата по брой на банкнотите в обращение настъпиха следните промени: дяловете на банкнотите от 10 и 20 лева намаляха съответно с 0.76 и 0.72 процентни пункта, а тези на банкнотите от 2, 5, 50 и 100 лева нараснаха съответно с 0.17, 0.15, 0.59 и 0.57 процентни пункта.

За едногодишен период броят на банкнотите в обращение се увеличи с 25.5 млн. (5.65%), а стойността им – с 1493.5 млн. лв. (9.09%). Промените в структурата по брой на банкнотите в обращение следват тенденцията от предходните години на изпреварващ годишен темп на нарастване в наличнопаричното обращение броя на банкнотите с високи номинали (50 и 100 лева) в сравнение с останалите номинали. Спрямо края на март 2019 г. в структурата по брой на банкнотите в обращение дяловете на номиналите от 50 и 100 лева нараснаха съответно с 2.20 и 0.43 процентни пункта, а на тези от 2, 5, 10 и 20 лева намаляха съответно с 0.61, 0.04, 0.69 и 1.29 процентни пункта.

В края на март 2020 г. общата стойност на намиращите се извън касите на БНБ банкноти с номинал 50 лева е 7334.1 млн. лв., което е най-големият дял (40.94%) в структурата по стойност на банкнотите в обращение. С най-малък дял (0.21%) е стойността на банкнотите с номинал 2 лева.

През първото тримесечие на 2020 г. в структурата по стойност на банкнотите в обращение нараснаха дяловете на банкнотите от 2, 50 и 100 лева, съответно с 0.01, 0.07 и 0.86 процентни пункта. За същия период дяловете на банкнотите от 10 и 20 лева намаляха съответно с 0.29 и 0.65 процентни пункта. Делът на банкнотите от 5 лева остава непроменен спрямо края на 2019 г.

Банкнотата от 50 лева е единствената в структурата по стойност на банкнотите в обращение, чийто дял нараства (с 1.69 процентни пункта) за едногодишен период. Дяловете на останалите номинали намаляват, като най-съществено е понижението на дела на банкнотата от 20 лева – с 1.19 процентни пункта (от 15.78% на 14.59%). Най-ниско е намалението на дела на банкнотата от 5 лева – с 0.03 процентни пункта.

В края на март 2020 г. в обращение са 2624.9 млн. броя разменни монети, които са с 26.2 млн. броя, или с 1.01% повече в сравнение с броя им от края на

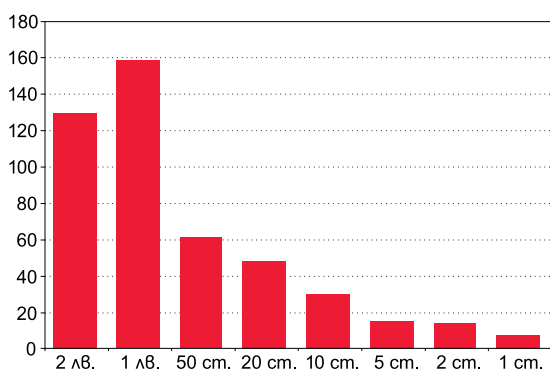
2019 г. За същия период общата им стойност се увеличи с 5.1 млн. лв., или с 1.11%, и в края на март 2020 г. достигна 464.8 млн. лв.

Тенденцията към увеличаване на броя на разменните монети в обращение от всички номинали се запазва. През първото тримесечие на 2020 г. най-голямо в процентно изражение е нарастването при разменната монета с номинал 2 лева – с 3.31%. Увеличението при монетите с ниски номинали е сравнително устойчиво, като за периода януари – март броят на монетите от 1, 2 и 5 стотинки нарасна съответно с 0.97%, 1.51% и 1.16%.

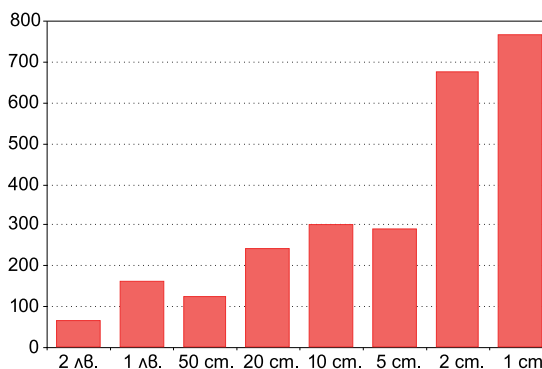
За едногодишен период общият брой на разменните монети в обращение се увеличи със 159.2 млн. (6.46%), а стойността им – с 40.1 млн. лв. (9.45%). На годишна база с най-бърз темп нараства броят на монетите с номинал 2 лева – с 24.21%. В края на март 2020 г. в обращение са 65.0 млн. броя от тях, което представлява увеличение с 12.7 млн. броя. Броят на монетите от 1, 2, 5, 10 и 20 стотинки в обращение нараства в границите от 5.68% до 7.26%. При монетите от 50 стотинки и от 1 лев нарастването на годишна база е съответно 3.68% и 3.85%.

Структура на разменните монети в обращение към 31 март 2020 г.

(по стойност, млн. лв.)

(по брой, млн. бр.)

Източник: БНБ.

Най-голям дял (29.23%) в общия брой на разменните монети в обращение в края на първото тримесечие на 2020 г. имат монетите от 1 стотинка, като към 31 март извън касите на БНБ са 767.1 млн. броя монети с този номинал. С най-малък дял (2.48%) е броят на монетите от 2 лева.

Спрямо края на 2019 г. в структурата по брой на разменните монети в обращение намаляха дяловете на монетите от 1, 10, 20 и 50 стотинки и от 1 лев, съответно с 0.01, 0.02, 0.04, 0.06 и 0.06 процентни пункта. За същия период дяловете на монетите от 2 и 5 стотинки и от 2 лева нараснаха съответно с 0.12, 0.02 и 0.05 процентни пункта.

За едногодишен период в структурата по брой на разменните монети в обращение намаляха дяловете на монетите от 1, 10, 20 и 50 стотинки и от 1 лев, съответно с 0.18, 0.08, 0.03, 0.13 и 0.15 процентни пункта, а дяловете на монетите от 2 и 5 стотинки и от 2 лева нараснаха съответно с 0.14, 0.08 и 0.35 процентни пункта.

Като функция на постоянно увеличаващия се брой е и нарастването на общата стойност на монетите извън касите на БНБ. С основен дял при нараст-

ването на стойността им са монетите от 1 и 2 лева. Общата стойност на монетите от 1 лев в обращение в края на март 2020 г. е 159.1 млн. лв., което им отрежда и най-големия дял (34.22%) в структурата по стойност на разменните монети извън касите на БНБ. С най-малък дял (1.65%) е стойността на монетите от 1 стотинка.

Спрямо края на 2019 г. в структурата по стойност на разменните монети в обращение нараснаха дяловете на монетите от 2 стотинки и 2 лева, съответно с 0.01 и 0.60 процентни пункта. Намалението на дяловете на номиналите от 10, 20 и 50 стотинки и от 1 лев е съответно с 0.02, 0.06, 0.20 и 0.33 процентни пункта. Монетите от 1 и 5 стотинки запазват дяловете си по стойност, достигнати в края на 2019 г.

В структурата по стойност на разменните монети в обращение за едногодишен период нарасна дялът единствено на монетата от 2 лева (с 3.32 процентни пункта). Намалението на дяловете на останалите номинали – от 1, 2, 5, 10, 20 и 50 стотинки е в границите от 0.06 до 0.73 процентни пункта. По-значително за едногодишен период е намалението на дела на монетите от 1 лев, който отбеляза спад от 1.84 процентни пункта.

II. Неистински и преправени банкноти и разменни монети

За периода януари – март 2020 г. в Националния център за анализ на БНБ бяха задържани общо 278 броя неистински български банкноти, циркулирали в паричното обращение. Дялът на задържаните през първото тримесечие неистински банкноти спрямо общия брой на банкнотите в обращение към края на март 2020 г. възлиза на 0.000058%.

Брой на неистинските български банкноти (януари – март 2020 г.)

	100 лв.	50 лв.	20 лв.	10 лв.	5 лв.	2 лв.
Нециркулирали банкноти	0	0	0	0	0	0
Циркулирали банкноти	8	110	107	49	3	1

Източник: БНБ.

В общия брой на задържаните през първото тримесечие на 2020 г. неистински български банкноти най-голям е дялът на тези с номинал 50 лева (39.57%). Броят на задържаните неистински банкноти от 50 лева представлява 0.000075% от общия брой на намиращите се в обращение в края на март 2020 г. банкноти с този номинал. Неистинските банкноти от 20 лева са с дял от 38.49% в общия брой на задържаните през отчетния период неистински банкноти. Десетлево-вите неистински банкноти са с дял от 17.63%. С по-малки дялове са тези от 2, 5 и 100 лева, съответно с 0.36%, 1.08% и 2.88%.

В периода януари – март 2020 г. бяха регистрирани и задържани общо 178 броя неистински български разменни монети, от които 15 броя от 2 лева, 14 броя от 1 лев, 135 броя от 50 стотинки и 14 броя от 20 стотинки. Относителният дял на задържаните през първото тримесечие неистински разменни монети в общия брой на монетите в обращение към края на март 2020 г. е 0.000007%.

В изпълнение на законовите си функции по извършването на експертна оценка на чуждестранни банкноти, задържани на територията на България, през първото тримесечие на 2020 г. в БНБ бяха регистрирани и задържани неистински чуждестранни банкноти, както следва: 239 броя евро (от които 144 броя са циркулирали в паричното обращение), 65 броя щатски долари и 66 броя банкноти от други чуждестранни валути (от които 49 броя са циркулирали в паричното обращение).

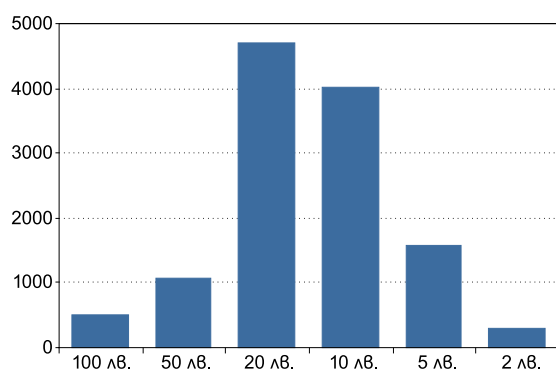
III. Негодни банкноти и разменни монети²

От общия брой проверени за истинност и годност банкноти през периода януари – март 2020 г. като негодни за последващо използване в паричното обращение бяха отделени 12.2 млн. броя банкноти. Те са с 2.5 млн. броя (16.87%) по-малко в сравнение с отделените като негодни през четвъртото тримесечие на 2019 г.

За едногодишен период (март 2019 г. – март 2020 г.) отделените негодни банкноти са 49.4 млн. броя, което е с 4.1 млн. броя (7.68%) по-малко в сравнение с отделените през предходния едногодишен период (март 2018 г. – март 2019 г.).

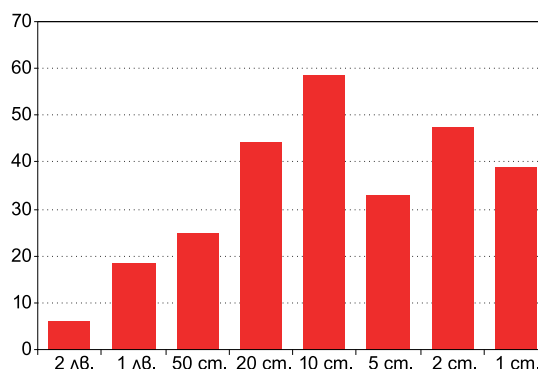
Негодни банкноти (януари – март 2020 г.)

(хил. бр.)

Негодни разменни монети (януари – март 2020 г.)

(хил. бр.)

Източник: БНБ.

При машинната обработка на банкнотите през първото тримесечие на 2020 г. с най-голям дял в общия брой на отделените като негодни банкноти са тези с номинал 20 лева (38.75%), следвани от банкнотите от 10 лева (32.95%). Делът на негодните банкноти от 5 и 50 лева са съответно 12.86% и 8.86%. По-малки са дяловете на отделените като негодни банкноти от 2 и 100 лева, съответно 2.45% и 4.13%.

През първото тримесечие на 2020 г. при обработката на разменни монети в БНБ като негодни за паричното обращение бяха отделени 271.2 хил. броя, които са със 194.4 хил. броя (41.76%) по-малко в сравнение с отделените през четвъртото тримесечие на 2019 г.

За едногодишен период отделените като негодни разменни монети са 1358.7 хил. броя, които са със 186.1 хил. броя (15.88%) повече в сравнение с отделените през предходния едногодишен период.

² Българските банкноти и разменни монети, които през отчетния период са оценени от БНБ като несъответстващи на приетите стандарти за годност и поради това подлежат на унищожаване.

ХУДОЖЕСТВЕННОТО ОФОРМЛЕНИЕ НА КОРИЦАТА Е РАЗРАБОТЕНО ВЪЗ ОСНОВА
НА ВЪЗПОМЕНАТЕЛНАТА БАНКНОТА С НОМИНАЛ 20 ЛЕВА, ЕМИСИЯ 2005 г.